

# Yengeç, Istakoz, Karides, Kalamar ve Midye gibi Deniz Ürünleri Yenir Mi?

22 Nisan 2025

İslam dini ilke olarak insana maddî veya manevî yönden zararlı olan şeyleri yasaklamış, faydalı olanları da helal kılmıştır. Bu bağlamda, yiyecek ve içeceklerin prensip olarak helal olduğu belirtilirken az bir kısmının yasaklanması, genel olarak insanın beden ve ruh sağlığının korunması amacına matuftur. Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'de, genel hükmü ifade edecek şekilde insanlar şöyle uyarılmaktadır: “Ey insanlar! Yeryüzünde bulunan helal ve temiz olan şeylerden yiyin ve şeytanın işlerini/adımlarını takip etmeyin...” (el-Bakara, 2/168), “Ey iman edenler! Gerçekten sadece Allah’a kulluk ediyorsanız size verdiğimiz temiz [ve helal] rızıklardan yiyin için ve Allah’a şükredin.” (el-Bakara, 2/172), “Sana kendilerine neyin helal kılındığını soruyorlar.

De ki: temiz olanlar (tayyibat) size helal kılınmıştır...” (el-Mâide, 5/4) Bu âyet-i kerîmeler, insanın yiyeceklerinin, kendi nezahet ve mükerrem bir varlık olma durumuna uygun olarak temiz ve nezih yiyecekler olabileceğini bildirmektedir. Yeryüzündeki nimetleri insanoğlunun istifadesine sunan Yüce Allah, eti haram kılınan hayvanlar ile ilgili şöyle buyurmuştur: “Allah size murdar eti (leş), kanı, domuz etini ve Allah’tan başkası adına kesilmiş olanı haram kıldı...” (el-Bakara, 2/173) Bunun yanında En’âm sûresinin 145. âyet-i kerîmesinde de aynı şeyler, niteliklerine atıfta bulunularak sayılmıştır.

Bunların yanında Kur'ân-ı Kerîm'de deniz avlarının helal kılındığı ayrıca ifade edilmiştir: “Size ve yolculara geçimlik olmak üzere deniz avı ve yiyeceği helal kılındı...” (el-Mâide, 5/96) Yukarıdaki açıklamaların yanında Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) helal ve haramları açıklama veya hüküm koyma hususundaki görevi ile ilgili olarak şöyle bir ifade kullanmıştır: “...Peygamber onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten sakındırır; yine onlara temiz olan şeyleri helal, pis olan şeyleri de haram kılar...” (el-A'râf, 7/157) Nitekim Hz. Peygamber, yenmesi helal ve haram olan hayvanlar ile ilgili açıklamalar yapmıştır.

Bir rivâyette şunlar ifade edilmektedir: “Resûlullah (s.a.s.) azı dışı bulunan yırtıcı hayvanların ve pençesiyle avlanan yırtıcı kuşların etlerinin yenmesini yasaklamıştır.” (Müslim, Sayd, 15-16 [1933-1934]; Ebû Dâvûd, Et'ime, 32 [3803]) Bunun yanında Hz. Peygamber'in, pis ve iğrenç olmaları nedeniyle bazı hayvanların yenmesini yasakladığı da bilinmektedir. (Ebû Dâvûd, Et'ime, 33 [3808]) Deniz ürünleri ile ilgili olarak ise Hz. Peygamber; “Denizin suyu temiz, ölüsü helaldir.” buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Tahâret, 39 [83]) İslam âlimleri, Kur'ân ve hadislerde belirtilen hüküm ve ilkeler ışığında hangi hayvanların etinin helal veya haram olduğunu belirlemeye çalışmışlardır.

Kara ve deniz hayvanları hakkında gerek Kur'ân-ı Kerîm gerekse hadis-i şeriflerde -bazıları dışında- bütün türler isim olarak zikredilmediğinden, bu hususta farklı hükümler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, bütün âlimlere göre balık türleri helaldir. Balık dışındaki deniz ürünleri, habis/pis görüldüğü için Hanefî âlimler tarafından helal kabul edilmemiştir. (Kâsânî, Bedâ'i, 5/35) Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî âlimleri ise el-Mâide sûresinin 96. âyetindeki "deniz avı" ifadesinin kapsamlı oluşu ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.), "Denizin suyu temiz, ölüsü helaldir." ifadesine dayanarak, deniz ürünlerinin yenilmesi hususunda oldukça geniş bir yaklaşım ortaya koymuşlardır. Mâlikî ve Hanbelî âlimlere göre deniz hayvanları prensip olarak helaldir.

Ancak timsah gibi yırtıcı hayvanlar helal değildir. (Karâfî, ez-Zahîre, 4/96) Şâfiî mezhebinde ise aslen suda yaşadığı hâlde karada da yaşayabilen kurbağa, yengeç, kaplumbağa ve su yılanı gibi hayvanlar habis ve zararlı oldukları için helal değildir. Bunların dışında kalan midye, kalamar, istakoz, karides gibi deniz ürünlerinin yenmesi ise helaldir. (Remlî, Nihâyetü'l-muhtâc, 8/113,150-152) Görüldüğü gibi Kur'ân ve Sünnet'te yenilmeyecek olan hayvanlar ile ilgili bir liste verilme yönüne gidilmemiş, domuz gibi ismi belirtilerek yasaklananların yanında diğer hayvanlar için ilke ve ölçüler konulmakla yetinilmiştir. Bu nedenle yenmesinin haram olduğu hususunda ittifak edilen hayvanlar oldukça sınırlıdır.

Ayrıca sağlığa zararlı maddelerin tüketilmemesi İslam'ın genel ilkelerinden kabul edilmiştir. Bunun dışında, hakkında açık hüküm bulunmayan ürünlerin hükmü hususunda âlimler, yukarıda da belirtildiği gibi ihtilaf etmişlerdir. Aslında bu tür ihtilaflar meselelerin daha iyi anlaşılmasına katkı sunduğu gibi mükellefler için uygulamada kolaylık da sağlamaktadır. Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde yengeç, istakoz, karides, kalamar ve midye gibi ürünlerin üretimi ve tüketimi İslam âlimlerinin bir kısmına göre helaldir.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvaları (12. Baskı, 2025), s. 653